

**შავი ზღვის წყალქვეშა კაბელის პროექტის ტექნიკურ ეკონომიკური
დასაბუთება**

**ქვედავალეა 2.6 – გარემოზე და სოციალური ზემოქმედების შეფასების სკოპინგის
ანგარიში**

დანართი 2

თურქეთის და ბულგარეთის კანონმდებლობა და გზშ-ს ჩარჩო

2023

სარჩევი

1 თურქეთი 3

1.1 მოქმედი გაემოსდავცვითი კანონმდებლობა 3

1.2 თურქეთის შესაბამისი ეროვნული კანონები.....3

1.3 გზმ-ს დეტალური სამართლებრივი ჩარჩო..... **Error! Bookmark not defined.**

2 ბულგარეთი..... 13

2.1 ბულგარეთის შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობა.....13

2.2 საერთაშორისო კონვენციები და შეთანხმებები ..... **Error! Bookmark not defined.**

2.3 გზმ-ს დეტალური სამართლებრივი ჩარჩო..... **Error! Bookmark not defined.**

1 თურქეთი

1.1 მოქმედი ეროვნული გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა

თურქეთის გარემოსდაცვითი სამართლებრივი ბაზა შემუშავებულია ეროვნული და საერთაშორისო ინიციატივებისა და სტანდარტების შესაბამისად. ზოგიერთი მათგანი ახლახან შეიცვალა ევროკავშირის დირექტივებთან შესაბამისობაში, როგორც თურქეთის ძალისხმევის ნაწილი, მოემზადოს ევროკავშირში გაწევრიანებისთვის. მომდევნო თავებში აღწერილია შემოთავაზებული პროექტის გარემოსდაცვით და სოციალურ ასპექტებთან დაკავშირებული შესაბამისი ინსტიტუტები, კანონმდებლობა, პროცესები და პროცედურები.

გარემოს დაცვის, ურბანიზაციისა და კლიმატის ცვლილების სამინისტრო (“MoEUCC”) გარემოს დაცვისა და კონსერვაციის, აგრეთვე ბუნებრივი რესურსების მდგრადი განვითარებისა და მართვისათვის მიღებული პოლიტიკისა და კანონმდებლობის ფორმულირებასა და განხორციელებაზე პასუხისმგებელი უწყებაა.

სოფლისა და სატყეო მეურნეობის სამინისტრო (“MAF”) არის პასუხისმგებელი ორგანიზაცია დაცულ ტერიტორიებთან მიმართებაში მიღებული პოლიტიკისა და კანონმდებლობის შემუშავებასა და განხორციელებაზე.

თურქეთის გარემოსდაცვითი კანონი N 2872, რომელიც ძალაში შევიდა 1983 წელს, ეკოლოგიურ საკითხებს ეხება ძალიან ფართო ასპექტში. გარემოსდაცვითი კანონის გამოყენების მარეგულირებელი ძირითადი პრინციპების და კონსტიტუციის შესაბამისად, როგორც მოქალაქეები, ასევე სახელმწიფო პასუხისმგებელი არიან გარემოს დაცვაზე. გარემოსდაცვითი აქტისა და მისი დებულებების გარდა, სხვა კანონებიც არეგულირებს გარემოს დაცვას და შენარჩუნებას, დაბინძურების პრევენციასა და კონტროლს, დაბინძურების პრევენციული ღონისძიებების განხორციელებას.

1983 წლის გარემოსდაცვით კანონს აქვს ყოვლისმომცველი ჩარჩო, რომელიც გადმოსცემს გარემოს ჰოლისტურ და ინტეგრირებულ ხედვას. „დამბინძურებელი იხდის“ და „მომხმარებელი იხდის“ პრინციპებს და ტევადობის კონცეფციებს წარმოადგენს გარემოს დაცვის აქტის მარეგულირებელი ინსტრუმენტების საფუძველს. კანონს მხარს უჭერს მრავალი რეგულაცია და დადგენილება, რომელიც მომზადებულია ან განახლებულია ევროკავშირის კანონმდებლობასთან ჰარმონიზაციის პროცესში, რაც მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს თურქეთის წინა სამართლებრივ სისტემაში არსებული ხარვეზების კომპენსირებას.

1.2 თურქეთის შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობა

- გამონაბოლქვი აირების კონტროლის რეგულირება. 03/11/2017

- 2023/2 შეტყობინება ადმინისტრაციული ჯარიმების შესახებ 2023/2 №2872 გარემოსდაცვითი კანონის შესაბამისად. 2023 წლის 14 იანვარი (და კომუნიკეს ყოველწლიური განახლებები)
- კომუნიკე ნარჩენების საგზაო ტრანსპორტირების შესახებ. 2015 წლის 20 მარტი
- რეგულაციები ჰაერის ხარისხის შეფასებისა და მართვის შესახებ. 2008 წლის 6 ივნისი
- რეგულაციები სამრეწველო ჰაერის დაბინძურების კონტროლის შესახებ. 07/03/2008
- რეგულაციები მასალების შესახებ, რომლებიც ანადგურებენ ოზონის შრეს. 04/07/2017
- დებულება გარკვეულ საწვავში გოგირდის შემცველობის შესამცირებლად. 2019-10-6
- რეგულაციები გარემოსდაცვითი აუდიტის შესახებ. 06/12/2021
- რეგულაციები გარემოზე ზემოქმედების შეფასების შესახებ. 2022-07-29
- დებულება დნობის მასალების გარემოსდაცვითი მართვის შესახებ. 2020-01-14
- რეგულაციები გარემოსდაცვითი ნებართვებისა და ლიცენზიების შესახებ. 2014-09-10
- წესები გემებიდან ნარჩენების მიღებისა და ნარჩენების მართვის შესახებ. 2004 წლის 26 დეკემბერი
- რეგულაციები სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების შესახებ. 04/08/2017
- რეგულაციები სათბურის გაზების ემისიების თვალყურის დევნების შესახებ. 2014 წლის 17 მაისი
- კომუნიკე სასათბურე აირების მონიტორინგისა და ანგარიშგების შესახებ. 2014 წლის 22 ივლისი
- წყლის დაბინძურების კონტროლის რეგულაციები. 2004-12-31 წწ
- რეგულაციები საშიში ნივთიერებებით წყლისა და გარემოს დაბინძურების კონტროლის შესახებ. 2005 წლის 26 ნოემბერი
- ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ობიექტის პროექტის დამტკიცება“ 2018 წლის 20 ნოემბრის 2018/4 ნომრით.
- რეგულაციები ადამიანის მოხმარებისთვის განკუთვნილი წყლის შესახებ. 2005 წლის 17 თებერვალი
- რეგულაციები გამოყენებული ბატარეებისა და აკუმულატორების კონტროლის შესახებ. 2004-08-31 წწ
- რეგულაციები პოლიქლორირებული ბიფენილების და პოლიქლორირებული ტერფენილების კონტროლის შესახებ. 2007 წლის 27 დეკემბერი

- ნარჩენების მართვის რეგულაციები. 2015-04-02
- მეორადი საბურავების კონტროლის წესები. 2006 წლის 25 ნოემბერი
- მეორადი ზეთების დამუშავების წესები. 2019-12-21
- რეგულაციები ნარჩენი მცენარეული ზეთების მართვის შესახებ. 06.06.2015წ
- სამედიცინო ნარჩენების კონტროლის რეგულაციები. 2017 წლის 25 იანვარი
- რეგულაციები შეფუთვის ნარჩენების კონტროლის შესახებ. 2021-06-26
- რეგულაციები ნარჩენების ელექტრო და ელექტრონული აღჭურვილობის კონტროლის შესახებ. 2022-12-26
- ნარჩენების მართვის რეგულაციები. 2019-07-12
- კანონი საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირებისა და საზღვაო გარემოს ნავთობითა და სხვა საშიში მასალებით დაბინძურებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების პრინციპების შესახებ. 2005 წლის 11 მარტი
- საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების პრინციპების და საზღვაო გარემოს ნავთობითა და სხვა საშიში მასალებით დაბინძურებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების შესახებ კანონის განხორციელების რეგულირება. 2006 წლის 21 ოქტომბერი
- რეგულაციები რადიაციული უსაფრთხოების შესახებ. 2000-03-24 წწ
- რეგულაციები რადიოაქტიური მასალების უსაფრთხო ტრანსპორტირების შესახებ. 07/08/2005 წ
- რეგულაციები სახიფათო ტვირთების საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ. 06/18/2022
- რეგულაციები მასალებისა და ნარევების კლასიფიკაციის, ეტიკეტირებისა და შეფუთვის შესახებ. 2013 წლის 11 დეკემბერი
- გარემოსდაცვითი ხმაურის კონტროლის რეგულაციები. 2022-11-30
- რეგულაციები გარემოში ხმაურის ემისიის შესახებ, რომელიც შექმნილია ღია სივრცეებში გამოყენებული მოწყობილობებით. 2006-12-30 წწ
- რეგულაციები სათევზაო ნავსადგურების შესახებ. 1996 წლის 13 დეკემბერი
- გარემოსდაცვითი სამართალი (No: 2872). 1983 წლის 11 აგვისტო
- კანონი მეთევზეობის შესახებ (No. 1380). 1971 წლის 4 აპრილი
- კანონი სანაპირო ზონების შესახებ (No. 3621). 1990 წლის 17 აპრილი

- კანონი „კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ“ (№2863). 1983 წლის 23 ივლისი
- დებულება დაცვას დაქვემდებარებული მოძრავი კულტურული და ბუნებრივი ფასეულობების შეგროვებისა და კონტროლის შესახებ. 04/20/2019
- დებულება დაცვას დაქვემდებარებული უძრავი კულტურული და ბუნებრივი ფასეულობების იდენტიფიკაციისა და აღრიცხვის შესახებ. 1987 წლის 10 დეკემბერი
- წესდება კულტურულ და ბუნებრივ ფასეულობებთან დაკავშირებით ჩატარებული კვლევების, ჟღერადობისა და ექსკავაციის შესახებ. 1984 წლის 10 აგვისტო
- მინისტრთა საბჭოს გადაწყვეტილება წყალქვეშა კულტურული და ბუნებრივი ფასეულობების შესახებ, რომლებიც უნდა იყოს დაცული. 2001 წლის 6 აგვისტო
- კანონი სამხედრო აკრძალული ზონებისა და უსაფრთხოების ზონების შესახებ (№2565). 1981 წლის 22 დეკემბერი
- რეგულაციები ბიზნესის დაწყებისა და საქმიანობის ლიცენზიების შესახებ. 2005 წლის 10 აგვისტო
- თურქეთის ექსკლუზიური ეკონომიკური ზონის შესახებ გადაწყვეტილება. 1986 წლის 17 დეკემბერი
- კანონი „საზღვაო და ჰიდროგრაფიული მომსახურების შესახებ“ (No1738). 1973 წლის 7 ივნისი
- შრომის კანონი No: 4857.

საერთაშორისო კონვენციები და შეთანხმებები:

- გაეროს ჩარჩო კონვენცია კლიმატის ცვლილების შესახებ (1997 წ.) (ოფიციალური გაზეთის თარიღი: 2004 წლის 24 მაისი)
- კონვენცია ოზონის შრის დაცვის შესახებ (ვენა, 1985 წ.) (ოფიციალური გაზეთი თარიღი: 8 სექტემბერი 1990 წ.)
- გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩოს პროტოკოლი (კიოტოს პროტოკოლი), 1997 წ.
- საერთაშორისო კონვენცია სამოქალაქო პასუხისმგებლობის შესახებ ბუნკერის საწვავის დაბინძურების ზიანისთვის (BUNKER), 1978 წ.
- საერთაშორისო კონვენცია საზღვაო საძიებო სამუშაოების და გადარჩენის ოპერაციების შესახებ (SAR 1979) (გაზეთის თარიღი: 1986 წლის 24 მარტი)
- საერთაშორისო კონვენცია მეზღვაურთა მომზადების, სერტიფიცირებისა და მეთვალყურეობის სტანდარტების შესახებ (STCW 1978) (გაზეთის თარიღი: 2003 წლის 29 სექტემბერი)

- გაეროს კონვენცია ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, 1979 წ. (20 დეკემბერი, 1985 წ.)
- გაეროს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციის (UNESCO) კონვენცია შეიარაღებული კონფლიქტის შემთხვევაში კულტურული ფასეულობების დაცვის შესახებ მისი განხორციელების წესებით (ჰააგის კონვენცია, 1954 წ.) (1965 წლის 15 დეკემბერი).
- ICOMOS-ის 1996 წლის ქარტია წყალქვეშა არქეოლოგიური მემკვიდრეობის დაცვისა და მართვისთვის (სოფიის ქარტია) (1996 წლის 9 ოქტომბერი).
- ნავთობის დაღვრაზე მზადყოფნის, მასზე რეაგირებისა და თანამშრომლობის საერთაშორისო კონვენცია (OPRC 1990) (გაზეთის თარიღი: 2003 წლის 18 სექტემბერი)
- საერთაშორისო კონვენცია ზღვაზე სიცოცხლის უსაფრთხოების შესახებ (SOLAS 1974) (გაზეთის თარიღი: 2013 წლის 31 იანვარი)

რატფიცირებული:

- ბიომრავალფეროვნების კონვენცია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ (რიო, 1992 წ.) (ოფიციალური გაზეთის თარიღი: 1996 წლის 27 დეკემბერი)
- ჰაერის ხარისხის კონვენცია ჰაერის შორ მანძილზე ტრანსსასაზღვრო ჰაერის დაბინძურების შესახებ (ჟენევა, 1979 წ.) (ოფიციალური გაზეთის თარიღი: 1983 წლის 23 მარტი)
- იუნესკოს კონვენცია მსოფლიო კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ (მსოფლიო მემკვიდრეობის კონვენცია, 1972 წ.)
- იუნესკოს კონვენცია არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ, 2003 წელი (2006 წლის 27 მარტი)
- ფრინველთა დაცვის საერთაშორისო კონვენცია (პარიზი, 1950 წ.) (ოფიციალური გაზეთის თარიღი: 1966 წლის 17 დეკემბერი)
- გაეროს კონვენცია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ, 2006 წელი (2009 წლის 28 სექტემბერი)
- საერთაშორისო კონვენცია რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, 1966 წელი (2002 წლის 16 სექტემბერი)
- ევროპული კონვენცია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის შესახებ, 1950 წელი (1954 წლის 18 მაისი)
- გაეროს პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ (2003 წლის 23 სექტემბერი)

- არქეოლოგიური მემკვიდრეობის დაცვის ევროპული კონვენცია (ვალეტას ხელშეკრულება, 1992 წ.) (ოფიციალური გაზეთის თარიღი: 1999 წლის 8 აგვისტო)
- კონვენცია მსოფლიო კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ (პარიზი, 1972 წ.) (ოფიციალური გაზეთის თარიღი: 14 თებერვალი 1983 წ.)
- ევროპული კონვენცია კულტურულ საკუთრებასთან დაკავშირებული სამართალდარღვევების შესახებ (1985 წ.) (26 სექტემბერი 1985 წ.)
- ნარჩენების კონვენცია საშიში ნარჩენების ტრანსსასაზღვრო გადაადგილებისა და მათი განკარგვის კონტროლის შესახებ (ბაზელი, 1989 წ.) (ოფიციალური გაზეთის თარიღი: 1994 წლის 22 ივნისი)
- საზღვაო დაცვის კონვენცია შავი ზღვის დაბინძურებისგან დაცვის შესახებ (ბუქარესტი, 1992 წ.) (ოფიციალური გაზეთის თარიღი: 15 იანვარი 1994 წ.)
- საერთაშორისო კონვენცია გემებიდან დაბინძურების პრევენციის შესახებ, 1973 წ., შეცვლილი 1978 წლის პროტოკოლით, რეგულაციები ნავთობით დაბინძურების პრევენციის შესახებ (შესწორებული 1991 წ.) დანართი I-დან VI.
(MARPOL 1973) (ოფიციალური გაზეთის თარიღი: 1990 წლის 24 ივნისი დანართისთვის I, II და V, განახლებულია 2013 წლის 16 მარტს. დაერთო III, IV და VI დანართები) [დანართი I მოიცავს ნავთობით დაბინძურების პრევენციის რეგულაციებს. დანართი II არეგულირებს დებულებებს მავნე თხევადი ნივთიერებებით დაბინძურების კონტროლის შესახებ. დანართი III არეგულირებს მავნე ნივთიერებებს, რომლებიც გადატანილია საზღვაო გზით შეფუთული სახით. IV დანართი არეგულირებს გემების საკანალიზაციო სისტემების მიერ დაბინძურების პრევენციას. დანართი V მოიცავს რეგულაციებს გემებიდან ნაგვით დაბინძურების პრევენციის შესახებ. დანართი VI მოიცავს გემებიდან ჰაერის დაბინძურების პრევენციას]
- კონვენცია მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლების შესახებ (სტოკჰოლმი, 2004 წ.)
- გაეროს ჩარჩო კონვენცია კლიმატის ცვლილების შესახებ, პარიზის კლიმატის შეთანხმება. პარიზი, 2016 წლის 4 ნოემბერი (ოფიციალური გაზეთი 2021 წლის 7 ოქტომბერი)

ძალაში შესული:

- შრომის საერთაშორისო შრომის სტანდარტების (ILO) კონვენცია (No.29) იძულებითი შრომის შესახებ (30 ოქტომბერი 1998 წ.)
- მსო-ს კონვენცია (No. 87) გაერთიანების თავისუფლებისა და ორგანიზაციის უფლების დაცვის შესახებ (1993 წლის 12 ივლისი).

- შსო-ს კონვენცია (No.98) ორგანიზებისა და კოლექტიური მოლაპარაკებების უფლების შესახებ (1952 წლის 23 იანვარი).
- შსო-ს კონვენცია (No.100) თანაბარი ანაზღაურების შესახებ (1967 წლის 19 ივლისი)
- შსო-ს კონვენცია (No.105) იძულებითი შრომის გაუქმების შესახებ (29 მარტი 1961 წ.)
- შსო-ს კონვენცია (No.111) დისკრიმინაციის შესახებ (დასაქმება და პროფესია) (1967 წლის 19 ივლისი)
- შსო-ს კონვენცია (No.138) მინიმალური ასაკის (დასაქმების) შესახებ (1998 წლის 30 ოქტომბერი)
- შსო-ს კონვენცია (No. 182) ბავშვთა შრომის ყველაზე ცუდი ფორმების შესახებ (2001 წლის 2 აგვისტო)

თურქეთის მიერ რატიფიცირებული შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის ყველა შესაბამისი კონვენციის სია:

- უმუშევრობის კონვენცია, 1919 წ
- ასოციაციის უფლების (სოფლის მეურნეობის) კონვენცია, 1921 წ
- ყოველკვირეული დასვენების (ინდუსტრიის) კონვენცია, 1921 წ
- მინიმალური ხელფასის განსაზღვრის მექანიზმის კონვენცია, 1928 წ
- იძულებითი შრომის კონვენცია, 1930 წ
- მუშაკთა კომპენსაციის (პროფესიული დაავადებები) კონვენცია (შესწორებული), 1934 წ.
- მიწისქვეშა სამუშაოს (ქალთა) კონვენცია, 1935 წ
- ოფიცერთა კომპეტენციის სერტიფიკატების კონვენცია, 1936 წ
- გემთმფლობელთა პასუხისმგებლობის (ავადმყოფი და დაშავებული მეზღვაურების) კონვენცია, 1936 წ.
- საკვებისა და კვების (გემების ეკიპაჟის) კონვენცია, 1946 წ
- გემების მზარეულების სერტიფიცირების კონვენცია, 1946 წ
- სამედიცინო ექსპერტიზის (მეზღვაურების) კონვენცია, 1946 წ
- ახალგაზრდების სამედიცინო გამოკვლევის (ინდუსტრიის) კონვენცია, 1946 წ

- საბოლოო მუხლების გადასინჯვის კონვენცია, 1946 წ
- შრომის ინსპექციის კონვენცია, 1947 წ
- გაერთიანების თავისუფლება და ორგანიზების უფლების დაცვა, 1948 წლის კონვენცია
- დასაქმების სამსახურის კონვენცია, 1948 წ
- ეკიპაჟების განსახლების კონვენცია (შესწორებული), 1949 წ
- შრომითი პუნქტების (საჯარო ხელშეკრულებების) კონვენცია, 1949 წ
- ხელფასების დაცვის კონვენცია, 1949 წ
- საკომისიო დასაქმების სააგენტოების კონვენცია (შესწორებული), 1949 წ
- ორგანიზების უფლების და კოლექტიური მოლაპარაკების კონვენცია, 1949 წ
- მინიმალური ხელფასის განსაზღვრის მექანიზმების (სოფლის მეურნეობის) კონვენცია, 1951 წ.
- თანაბარი ანაზღაურების კონვენცია, 1951 წ
- სოციალური უზრუნველყოფის (მინიმალური სტანდარტების) კონვენცია, 1952 წ
- იძულებითი შრომის აღკვეთის კონვენცია, 1957 წ
- მეზღვაურთა პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტების კონვენცია, 1958 წ
- დისკრიმინაციის (დასაქმებისა და პროფესიის) კონვენცია, 1958 წ
- რადიაციული დაცვის კონვენცია, 1960 წ
- საბოლოო მუხლების გადასინჯვის კონვენცია, 1961 წ
- თანასწორობის მოპყრობის (სოციალური უზრუნველყოფის) კონვენცია, 1962 წ
- მანქანების დაცვის კონვენცია, 1963 წ
- დასაქმების პოლიტიკის კონვენცია, 1964 წ
- მინიმალური ასაკის (მიწისქვეშა სამუშაოების) კონვენცია, 1965 წ
- მაქსიმალური წონის კონვენცია, 1967 წ
- ეკიპაჟების განსახლების შესახებ (დამატებითი დებულებები) კონვენცია, 1970 წ.
- ავარიების პრევენციის (მეზღვაურების) კონვენცია, 1970 წ

- მუშაკთა წარმომადგენლების კონვენცია, 1971 წ
- მინიმალური ასაკის კონვენცია, 1973 წ
- ადამიანური რესურსების განვითარების კონვენცია, 1975 წ
- სამმხრივი კონსულტაციის (შრომის საერთაშორისო სტანდარტების) კონვენცია, 1976 წ
- მეზღვაურთა ყოველწლიური შვებულება ანაზღაურება, 1976წ
- შრომითი ურთიერთობების (საჯარო სამსახურის) კონვენცია, 1978 წ
- შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანდაცვის კონვენცია, 1979 წ
- სამუშაო საათების და დასვენების დღეების (საგზაო ტრანსპორტი) კონვენცია, 1979 წ
- შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის კონვენცია, 1981 წ
- შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის კონვენცია, 1982 წ
- პროფესიული რეაბილიტაციისა და დასაქმების (შშმ პირთა) კონვენცია, 1983 წ.
- პროფესიული ჯანმრთელობის მომსახურების კონვენცია, 1985 წ
- ჯანმრთელობის დაცვისა და სამედიცინო დახმარების (მეზღვაურების) კონვენცია, 1987 წ
- მეზღვაურთა რეპატრაციის კონვენცია (შესწორებული), 1987 წ
- უსაფრთხოებისა და ჯანდაცვის კონვენცია მშენებლობაში, 1988 წ
- მაღაროების უსაფრთხოებისა და ჯანდაცვის კონვენცია, 1995 წ
- ბავშვთა შრომის ყველაზე ცუდი ფორმების კონვენცია, 1999 წ
- შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანდაცვის ხელშემწყობი ჩარჩო, 2006 წლის კონვენცია

1.3 გზშ-ს დეტალური სამართლებრივი ჩარჩო

გარემოზე ზემოქმედების შეფასების („გზშ“) რეგულაცია, რომელიც თავდაპირველად 1998 წლით თარიღდება, რამდენჯერმე გადაიხედა და ბოლო შესწორება შევიდა 2022 წლის 29 ივლისს. რეგულაციის მიხედვით, დანართ 1-სა და 2-ში ჩამოთვლილი ინდუსტრიების წარმომადგენლებმა უნდა მიიღონ გზშ ნებართვა. გზშ-ს პროცესს ახორციელებენ სამინისტროს მიერ ლიცენზირებული კომპანიები. ანგარიშის წარდგენა და ოფიციალური მიმოწერის პროცესი მიმდინარეობს ონლაინ რეჟიმში.

მაღალი წარმოების შესაძლებლობების მქონე პროექტები ჩამოთვლილია დანართ 1-ში და გზშ-ის წარდგენისა და დამტკიცების პროცესი უფრო დეტალური და ხანგრძლივია. იგი მოიცავს სკოპინგისა და საზოგადოების მონაწილეობის ეტაპებს და მართულია გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს, ცენტრალური ორგანოს მიერ. პროცესის განმავლობაში ლიცენზირებული კომპანიის მიერ მზადდება განაცხადის ანგარიში და გზშ ანგარიში. „გზშ დადებითი“ ან „გზშ უარყოფითი“ გადაწყვეტილება მიიღება პროცესის ბოლოს.

დანართ 2-ში ჩამოთვლილ პროექტებს აქვთ უფრო მოკლე გზშ პროცესები და მოიცავს მცირე ინდუსტრიებს. გზშ-ს წარდგენისა და დამტკიცების პროცესი არ მოიცავს სკოპინგისა და საზოგადოების მონაწილეობის ეტაპებს და მართულია გარემოს დაცვის, ურბანიზაციისა და კლიმატის ცვლილების პროვინციული დირექტორატის (“PdoEUCC”) მიერ. პროცესის განმავლობაში ავტორიზებული ლიცენზირებული კომპანიის მიერ მზადდება PDF (Pre-EIA ანგარიში). თუ მიიღება გადაწყვეტილება „გზშ არ არის საჭირო“, პროექტი შეიძლება განხორციელდეს. თუმცა, თუ მიიღება გადაწყვეტილება „გზშ საჭიროა“, იგივე პროცესი უნდა დაიწყოს დანართის I პროექტებისთვის.

თურქეთის გზშ პროცედურა მოსდევს შერჩევისა და აღმოფხვრის კრიტერიუმების პროცესს, MEUCC-ის საბოლოო გადაწყვეტილებით. გარემოს დაცვის, ურბანიზაციისა და კლიმატის ცვლილებების სამინისტრო აყალიბებს „გზშ კომისიას“, რომელსაც აქვს მნიშვნელოვანი გავლენა გზშ ანგარიშის განხილვაზე და ზედამხედველობაზე. გზშ კომისია შედგება შესაბამისი ინსტიტუტებისა და დაწესებულებების, სამინისტროს უფლებამოსილი პირებისა და პროექტის წარმომადგენლებისგან. ეს კომისია პასუხისმგებელია გზშ-ს ანგარიშის ყველა საჭირო კვლევის განსაზღვრაზე.

გარემოს დაცვის, ურბანიზაციისა და კლიმატის ცვლილებების სამინისტრო გზშ ანგარიშთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებისას ითვალისწინებს გზშ კომისიის მიერ მიღებულ კვლევებსა და გადაწყვეტილებებს.

მოთხოვნის შესაბამისად, სამინისტროს შეუძლია კომისიის სხდომებზე მოიწვიოს კვლევითი და სპეციალიზებული ორგანიზაციები, პროფესიული ასოციაციები/პალატები, პროფკავშირები, ასოციაციები და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები. თურქეთის გზშ პროცესის ძირითადი ნაბიჯები შემდეგია:

- პირველ რიგში, ადგილზე ვიზიტი PDoEUCC-ის ინფორმირებით, გზშ განაცხადის ფაილის („EIA-AF“) მიხედვით კვლევების დაწყებამდე,
- EIA-AF-ის წარდგენა MEUCC-ში,
- საზოგადოებასთან შეხვედრა (განცხადებები უნდა გაკეთდეს ერთ ეროვნულ და ერთ ადგილობრივ გაზეთში და ასევე, სხვა სახის შეტყობინებები უნდა განხორციელდეს შეხვედრამდე),
- სპეციალური გზშ ფორმატის გაცემა პროექტისთვის (გზშ-ს სპეციალური ფორმატი განსაზღვრავს პროექტისთვის საჭირო საბაზისო და ზემოქმედების შეფასების კვლევებს) გზშ კომისიის კომენტარებისა და საზოგადოებასთან შეხვედრის შედეგების საფუძველზე.
- გზშ ანგარიშის წარდგენა გარემოს დაცვის, ურბანიზაციისა და კლიმატის ცვლილებების სამინისტროსათვის,
- კომისიის სხდომები გზშ პროცესის დროს,
- გზშ ანგარიშის გადახედვა და დასრულება,
- PDoEUCC-ის მიერ გზშ-ს საბოლოო ანგარიშის გასაჯაროება,
- საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება სამინისტროსგან (გზშ დადებითი ან გზშ უარყოფითი).

2 ბულგარეთი

2.1 ბულგარეთის შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობა

- გარემოს დაცვის კანონი (გამოქვეყნებულია SG. 91/25.9.2002) გარემოსდაცვითი ინფორმაციის შესახებ
- კონვენცია გარემოზე ზემოქმედების შეფასების შესახებ ტრანსსასაზღვრო კონტექსტში /Espoo 1991, ხელმოწერილი 25.02.1991 და რატიფიცირებულია 87/23.03.95 დეკრეტით.
- დებულება გარემოზე ზემოქმედების შეფასების განხორციელების პირობებისა და ბრძანების შესახებ (დამტკიცებულია მინისტრის 07.03.2003 № 59 ბრძანებულებით, გამოქვეყნებულია 18.03.2003 №25, შესწორებული და დამატებულია 11.01.201 №3).
- საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონი (SG №55 7.07.2000, შესწორებული SG №77 01.10.2010).

- შავი ზღვის სანაპირო კანონი (SG No. 48/15.06.2007 შესწორებული SG No92/20.11.2009)
- კანონი ბულგარეთის რესპუბლიკის საზღვაო სივრცეების, შიდა საწყლო გზებისა და პორტების შესახებ (სგ. No12 11.02.2000 წ., შესწორებული სგ. No23/22.03.2011 წ.)
- ნარჩენების მართვის კანონი (გამოცხადებული, SG, No.86, 30.09.2003, შესწორებული SG, No. 87 25.01.2011).
- სუფთა ჰაერის შესახებ კანონი, ამოქმედდა 29.06.1996, გამოშვება. სგ. 1996 წლის 45/28 მაისი, შესწორება. სგ. 88/9 ნოემბერი 2010 წ.
- მიწისქვეშა რესურსების კანონი (გამოქვეყნებულია სგ. No23 12.03 1999 წ., შესწორება. სგ. No19 08.04.2011).
- ბიოლოგიური მრავალფეროვნების კანონი (გამოქვეყნებული, SG No. 77/9.08.2002, შესწორებული SG No19 08.03.2011).
- დაცული ტერიტორიების კანონი (გამოცხადებული სგ. No133 11.11.1998, შესწორებული სგ. No19/8.03.2011).
- კანონი თევზაობისა და აკვაკულტურების შესახებ (გამოქვეყნებულია სგ. No41 24.04.2001, შესწორებული სგ. No8 25.01.2011 წ.).
- კულტურული მემკვიდრეობის კანონი (გამოქვეყნებული სგ. 19/13.03.2009, შესწორებული სგ. No80/09.10.2009 წ., შესწორებული სგ. No92/20.11.2009, შესწორებული სგ. No93/24.11.2009 წ. No101/28.12.2010).
- გარემოს ხმაურისგან დაცვის კანონი (გამოქვეყნებულია სგ No74/13.09.2005 ძალაში 1.01.2006, შესწორებული No98/14.12.2010, ძალაშია 1.01.2011).
- ჯანდაცვის კანონი (გამოქვეყნებულია სგ. No70/10.08.2004, შესწორებული სგ. No9/28.01.2011).
- კანონი სამუშაოზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების შესახებ (გამოქვეყნებული სგ. No124/23.12.1997, შესწორებული No108/19.12.2008).
- ენერგოეფექტურობის კანონი (გამოქვეყნებულია სგ. No98 14.11.2008, შესწორებული სგ. No97 10.12.2010 წლიდან).

2.2 საერთაშორისო კონვენციები და შეთანხმებები

რატიფიცირებული:

- ორჰუსის კონვენცია ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ, საზოგადოების მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და მართლმსაჯულების ადმინისტრირება გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებით

- კონვენცია მსოფლიო კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ
- კონვენცია წყალქვეშა კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების დაცვის შესახებ
- კონვენცია შავი ზღვის, ხმელთაშუა ზღვის და მიმდებარე ატლანტიკური ზონის ვეშაპისებრთა კონსერვაციის შესახებ (ACCOBAMS)
- კონვენცია ტრანსსასაზღვრო წყლის დინებისა და საერთაშორისო ტბების დაცვისა და გამოყენების შესახებ
- კონვენცია სამრეწველო შემთხვევების ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების შესახებ (ჰელსინკის კონვენცია)
- კონვენცია გარემოზე ზემოქმედების შეფასების შესახებ ტრანსსასაზღვრო კონტექსტში
- ჟენევის კონვენცია ჰაერის შორ მანძილზე ტრანსსასაზღვრო დაბინძურების შესახებ
- კიევის ოქმი სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების შესახებ ტრანსსასაზღვრო კონტექსტში გარემოზე ზემოქმედების შეფასების კონვენციის შესახებ* სტოკჰოლმის კონვენცია მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლების შესახებ
- გაეროს კონვენცია ზღვის სამართლის შესახებ (UNCLOS)
- გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენცია (UNFCC)

მიერთებული:

- ნარჩენები და მათი განთავსება სახიფათო ნარჩენების ტრანსსასაზღვრო გადაადგილების რეგულირებისთვის, რომელიც მხარეებს ასევე აკისრებს ვალდებულებებს უზრუნველყონ ასეთი ნარჩენების მართვა და განთავსება ეკოლოგიურად უსაფრთხო ფორმით.
- ბერნის კონვენცია ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების კონსერვაციის შესახებ
- ბონის კონვენცია გარეული ცხოველების მიგრირებადი სახეობების კონსერვაციის შესახებ
- გემებიდან დაბინძურების პრევენციის საერთაშორისო კონვენცია, 1973 წ., შეცვლილი 1978 წლის პროტოკოლით (MARPOL) დანართი I – V.
- საერთაშორისო კონვენცია სამოქალაქო პასუხისმგებლობის შესახებ ბუნკერის ნავთობით დაბინძურების ზარალის შესახებ (BUNKER)
- საერთაშორისო კონვენცია საზღვაო ძიების და გადარჩენის შესახებ (SAR)

- ნავთობის დაბინძურების მომზადების, რეაგირებისა და თანამშრომლობის საერთაშორისო კონვენცია (OPRC)
- საერთაშორისო კონვენცია მეზღვაურთა მომზადების, სერტიფიცირებისა და მეთვალყურეობის სტანდარტების შესახებ (STCW)
- საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭაობების შესახებ კონვენცია, განსაკუთრებით, როგორც წყლის ფრინველის ჰაბიტატი (რამსარი)
- ვენის კონვენცია ოზონის შრის დაცვის შესახებ

ხელმოწერილია:

- ბუქარესტის კონვენცია შავი ზღვის დაბინძურებისგან დაცვის შესახებ
- კონვენცია ნარჩენების და სხვა ნივთიერების გადაყრით საზღვაო დაბინძურების პრევენციის შესახებ (ლონდონის კონვენცია)
- ევროპული კონვენცია არქეოლოგიური მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ (ვალეტას ხელშეკრულება)
- საერთაშორისო კონვენცია ფრინველთა დაცვის შესახებ

მიღებული:

- კონვენცია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ. საერთაშორისო კონვენცია გემებიდან დაბინძურების პრევენციის შესახებ, 1973 წელი, ცვლილება 1978 წლის პროტოკოლით (MARPOL); დამატება - დანართი VI

დამტკიცებული:

- საერთაშორისო კონვენცია ზღვაზე სიცოცხლის უსაფრთხოების შესახებ (SOLAS)

2.3 გზშ-ს დეტალური სამართლებრივი ჩარჩო

ბულგარეთის ეროვნული გზშ-ის შემუშავების კუთხით, სამინისტროს გადაწყვეტილების შემდეგ გათვალისწინებული უნდა იყოს 3 ეტაპი:

1. **გზშ ტექნიკური დავალება.** ეს ეტაპი მოიცავს პროექტის ტექნიკური დავალების მომზადებას და სამინისტროსთან კოორდინაციას. ამასთან, კომპეტენტური უწყება წარმოადგენს ინსტრუქციებს და რეკომენდაციებს გზშ-ს კონსულტაციებისთვის და დააკონკრეტებს სავალდებულო დანტერესებულ მხარეებს, რომლებსაც უნდა გაუწიონ კონსულტაცია პროექტისთვის, როგორც გზშ პროცესის ნაწილს.

2. **გზშ შემუშავება.** გარემოს დაცვის კანონის 96-ე მუხლის მოთხოვნების, ტექნიკური დავალების და სამინისტროს შენიშვნებისა და რეკომენდაციების შესრულება.

3. ანგარიშების წარმოდგენა და გასაჯაროება. საჯარო მოსმენები ტარდება სამინისტროს მიერ განსაზღვრული გზმ მოთხოვნების შესაბამისად. საჯარო განხილვის შედეგები კომპეტენტურ უწყებას წარედგინება ბოლო საჯარო განხილვის დღიდან 10 დღის ვადაში.

ბულგარეთის ეროვნული რეგულაციების შესაბამისად, პროექტისთვის მომზადდება გზმ და განსახილველად წარედგინება გარემოს დაცვისა და წყლის რესურსების სამინისტროს. დადებითი შეფასების მიღების შემდეგ, გზმ-ს ანგარიში საჯარო განხილვის გზით გახდება ცნობილი.

ტარდება დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის შეხვედრები: მუნიციპალური და ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებთან; საზღვაო უწყებებთან; პოტენციურად პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მყოფ საზოგადოებასთან; ზღვის რესურსების მომხმარებლებთან და ბიზნეს ასოციაციებთან; ადგილობრივი და ეროვნული არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან. საჯარო კონსულტაციების პროცესი კოორდინირებულია ბულგარეთის გზმ რეგულაციის შესაბამისად; იმართება შეხვედრები გარემოსა და წყლის რესურსების სამინისტროს მიერ განსაზღვრულ ორგანიზაციებთან.

საჯარო განხილვის შედეგები კომპეტენტურ უწყებას წარედგინება ბოლო საჯარო განხილვიდან 10 დღის ვადაში. ბულგარეთის კანონმდებლობის შესაბამისად (გარემოს დაცვის აქტი და რეგლამენტი გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პირობების შესახებ), კომპეტენტური უწყება მიიღებს გადაწყვეტილებას გზმ ანგარიშის შესახებ, ბოლო საჯარო მოსმენიდან 45 დღის ვადაში.